

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

32ste jaargang nr. 4

oktober - november - december 2011

verantw. uitg. B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Bertrand Denys

*Het krijgshospitaal HM33 in de abdij van Zevenkerken
(13 mei-12 augustus 1940): een getuigenis* p. 124

*Uit het archief van Frederik Ronse, pastoor van Zedelgem
(1910-1934) (deel 2: Inhuldiging van het Zedelgemse
oorlogsgedenkteken in 1923)* p. 151

Inhoud van de 32ste jaargang p. 160

oktober - november - december 2011 – 32ste jaargang nr. 4

Redactie en bestuur:

Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, B. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Géry Cappon, Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelgem
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem

Website: www.bloggen.be/heemkundezedelgem

Lidmaatschap: € 10,00

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat:

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel.: 0475-648116 willy.casier@gmail.com

Abonnementen:

P. Arnou, B. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschijnen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover: *Massa volk bij de inhuldiging van het monument der gesneuvelden te Zedelgem op 15 augustus 1923.*
(Foto G. A. Z.)

Beste wensen

2011 was geen goed jaar. Globalisering en europeanisering zorgden voor een sociaal-economisch rampscenario. Financiële ontsporingen zoals die in het kleine Griekenland, zorgden in een mum van tijd voor een wereldwijd domino-effect en deden veel kapitalistische kaartenhuisjes ineensstorten. Hoewel de financiële crisis, gemeten aan het consumptiegedrag, nog niet erg tastbaar lijkt, vrezen velen toch voor het einde van hun welvaart.

Wie zijn geschiedenis kent, beseft echter dat onze (voor)ouders ergere toestanden te verwerken kregen: de Eerste en de Tweede Wereldoorlog met tussendoor de krach van Wall Street, bankfaillissementen, de crisis van de dertiger jaren, de geldinlevering na de laatste oorlog (operatie Gutt), de werkloosheid van de jaren vijftig, de schuldvorming van de Belgische Staat en de devaluatie van de Belgische frank in de jaren zeventig en tachtig.

Laten wij vooral blijven geloven in de overleving van de crisis door ons goed te informeren over het heden, maar ook het verleden! Met onze kring proberen wij daartoe ons steentje bij te dragen. Mochten wij u in 2012 als lid blijven houden. Wij wensen u ten slotte een gezond en voorspoedig 2012.

Het bestuur

Het Belgisch krijgshospitaal H.M.33 in de abdij van Zevenkerken (13 mei-12 augustus 1940): een getuigenis

Bertrand Denys

De oude Sint-Andriesabdij, gesticht in 1100 in Sint-Andries-Brugge, werd in 1900, na een onderbreking van dik honderd jaar en op een andere plaats, als Sint-Andriesabdij van Zevenkerken heropgericht. Tien jaar later en fel tegen de zin van bisschop Wafelaert, maar met pauselijke toestemming, beschikte ze al over een eigen college. Kort daarna brak de Eerste Wereldoorlog uit en de Duitse bezetter liet vanaf februari 1915 het klooster en de school ontruimen om er een Feldlazarett te installeren. Bij de bevrijding, in de oktoberdagen van 1918, bezette het Belgisch leger de abdijgebouwen en richtte er een “isolement-hospitaal” in voor de Belgische soldaten die getroffen waren door de Spaanse griep.

In de meidagen van 1940¹ herhaalde het scenario zich. Tijdens

(1) Over de abdij van Zevenkerken tijdens de eerste weken van de Tweede Wereldoorlog schreven: Keukeleire Alfred, ‘De abdij van Sint-Andries-Zevenkerken tijdens de tweede wereldoorlog’. In: *Het Brugs Ommeland*, 12de jg., 1972. Zie p.77-92.

Papeians de Morchoven Christian, o.s.b., *De Sint-Andriesabdij Zevenkerken II. Nieuwe uitdagingen voor dom Theodore Nève 1912-1963*. Tielt, Lannoo, 2002. Zie p. 253-264.

Dubruqué Eddy, ‘Het militair kerkhof van de Sint-Andriesabdij Zevenkerken’. In: *Vlaamse Stam*, juli-augustus 2007. Zie p. 384-398.

Huyghebaert Nicolas o.s.b. ‘L’écôle abbatiale pendant la guerre’. In: *Zevenkerken Le Trait d’Union. Organe des anciens de l’écôle abbatiale de Saint-André*. Zie de nrs. 31, 34, 35, 38, 40, 42, 45 (1948-1952)

Vlaemynck C., ‘De meidagen van 1940’. In: *Het Brugsch Handelsblad*, 16 augustus 1975. Zie p. 14.

de lange mobilisatieperiode van 1938-1940 had Landsverdediging al z'n oog laten vallen op Zevenkerken om er een krijgshospitaal te vestigen met een capaciteit van 500 bedden.

Op 13 mei 1940 was het dan zover. Zowel in het klooster als in het college en de ambachtsschool werden drie militaire geneeskundige diensten opgezet, waaronder een heelkundig hospitaal. De totale uitrusting omvatte een apotheek, een voorraad bedden en materieel om operaties uit te voeren. In een klaslokaal van het college vestigde zich de radiografische dienst. Radioloog dr. Toussaint² voerde het commando over alle afdelingen. Naarmate de oorlog vorderde, steeg het aantal gewonden dat binnengebracht werd, vooral de laatste vier dagen van de veldtocht, na de doorbraak van de Duitsers op de Leie (24-28 mei 1940). Hoewel er tien operatietafels ter beschikking waren (zes in de studiezaal van het college, vier in de refter van de ambachtsschool) moesten de chirurgen dag en nacht op de been blijven. Algauw liet de nood aan geschoold verpleegkundig personeel zich gevoelen en abt Nève³ deed een beroep op de benedictinessen van het naburige Bethanië⁴ en de Witte Zusters van Afrika⁵ van Sint-Michiels

(2) Kapitein dr. Toussaint leidde "een kerngroep medisch personeel, hoofdzakelijk bestaande uit militaire geneesheren en verpleegsters van het militair hospitaal van Gent". (C. Vlaemynck, zie noot 1)

(3) Jean Nève (dom Théodore) werd op 3 juni 1879 geboren in Gent als zoon van een notaris. Humaniora aan het Franstalige Sint-Barbara (Gent). Medestichter, samen met Mgr. van Caloen, van de abdij. Trad binnen in Maredsous. Na zijn wijding wordt hij in 1906 afgestaan aan Zevenkerken. Als favoriet van Mgr. van Caloen wordt hij in 1912 aangesteld tot eerste abt. Bleef in functie tot 1963.

(4) Over de priorij van Bethanië te Loppem schreven onder anderen:

De Laere Robert, 'Priorij O.-L.-Vrouw van Bethanië in Loppem'. In: *Zilleghem*, 23ste jg. nr.1, maart 2002. Zie p. 16-27.

Braet Johan, *Priorij Onze-Lieve-Vrouw van Bethanië*. Brochure Open Monumentendag Gemeente Zedelgem, 2009.

(5) De Witte Zusters van Afrika waren tot voor enkele jaren gevestigd aan de Heidelbergstraat te Sint-Michiels. De laatste zusters wonen nu in Oostkamp, bij het bejaardentehuis. De orde werd in 1869 gesticht door Charles Lavigerie. Hun roeping lag vooral in de missie van Afrika.

(Steenbrugge). In totaal werden er 750 operaties uitgevoerd. 900 bedden stonden er ter beschikking, ook voor burgers, tot zelfs in de gangen toe. De collegekapel werd als rouwkapel ingericht. Getuige Alfred Keukeleire (+)⁶, werknemer van de abdij, herinnerde zich levenslang dat de afgezette ledematen van de gewonde militairen begraven werden onder de grote linde in de tuin. Het beddengoed van de overledenen aan koudvuur, verbrandde men op het speelplein. 72 Belgische militairen overleden in het hospitaal en werden begraven op een nieuw aangelegde begraafplaats ten zuiden van de vakschool (het huidige gebouwtje van de eerstejaars). Sommigen werden al gauw overgebracht naar hun woonplaats, 26 liggen er vandaag nog steeds. Loppemnaar Gustaaf Rotty⁷ overleed er aan zijn verwondingen, na het bombardement op Loppem van 27 mei en werd in zijn woonplaats begraven. De enige Duitse soldaat die er stierf en teraardebesteld werd op 25 mei 1940, ontgroeven zijn kameraden in 1942. Op de daken van de abdij waren grote rode kruisen aangebracht, die de vijand moesten weerhouden de instelling te bombarderen. Na de capitulatie (28 mei) nam het Rode Kruis van België, met dr. Glorieux⁸ aan het hoofd, het militair hospitaal over. Op 12 augustus 1940 ten slotte werd het ontruimd en ingenomen door de Duitsers, vanaf 1 oktober 1940 door de Wehrmacht en vanaf de lente 1942 door de befaamde Organisation Todt⁹. Ofschoon de abdij tijdens de oorlog een zenuwcentrum van die belangrijke

(6) Zie voetnoot 1

(7) Gustaaf Rotty (1877-1940) was gemeenteraadslid van Loppem en woonde aan de Rijselsestraat waar hij in zijn deuropening getroffen werd door bomscherven op 27 mei 1940. Dezelfde dag overleed hij in Zevenkerken.

(8) Na de capitulatie werd de leiding van het hospitaal overgenomen door dr. Glorieux en het Rode Kruis.

(9) Bouwmaatschappij in Nazi-Duitsland, gesticht door Fritz Todt. Werkte in Vlaanderen vooral aan de Atlantikwall (versterking van de kustlijn). In Zevenkerken waren de administratie en de planning gevestigd.

Duitse bouwafdeling was, bombardeerden de geallieerden de instelling nooit. Een raadsel dat nog steeds niet opgelost werd. Enkele jaren geleden werd mij een bundeltje van zes velletjes doorslagpapier met getypte tekst bezorgd (215mm/267mm) door de Loppemse familie Hans en Lieve Clicteur-Vanhevel. Mevrouw Clicteur had de in het Frans geschreven tekst gekregen van haar moeder Alice Van Caillie. Die had hem op haar beurt van de Brugse familie Verougstraete. De tekst draagt geen titel en de naam van de auteur is niet meer te achterhalen, van het laatste blaadje is immers een stuk afgescheurd. Uit de inhoud van de tekst kun je echter afleiden dat hij van een zuster-verpleegster afkomstig moet zijn, waarschijnlijk een kloosterlinge van Bethanië. Zij wordt trouwens met ‘zuster’ aangesproken en haar omgangstaal is het Frans. In Bethanië, waar men het document niet kende, vermoedde men eerst dat zuster Benedicta de schrijfster was, omdat zij dat wel eens meer gedaan heeft. Later kwamen op die mening terug. Volgens Lieve Vanhevel zou de auteur wel eens zuster Marie-Paule Verougstraete¹⁰ van Bethanië kunnen zijn. Deze stelling kan enigszins bevestigd worden door haar vermelding als kloosterlinge in de bevolkingsboeken van Loppem. De kloosterzuster beschrijft de drukte die in het militaire krijghospitaal van Zevenkerken heerste gedurende de laatste dagen van de veldtocht (20-28 mei). In bijlage publiceren we het volledige relaas in een Nederlandse vertaling van mijn hand. Enkele korte slotalinea's konden we niet meer reconstrueren wegens te belangrijke hiaten in de tekst. De auteur van de tekst heeft niet alleen oog voor het fysieke lijden van de gewonden, maar als religieuze is zij uiteraard ook begaan met hun geestelijke noden.

(10) Marie-Paule Verougstraete (°12 september 1900) was de dochter van provinciegriffier Alfred Verougstraete (1862-1946) en Hélène Schramme (1866-1942). Zij trad binnen in Bethanië in 1934 en kwam van de Korte Vuldersstraat te Brugge.

Sommige vermelde namen in de tekst konden we nog met gemak identificeren, andere niet. We vermoeden dat ze bij de beschrijving van enkele patiënten fictieve voornamen gebruikt. Alleen de opsomming van de verwondingen kan voor een oplossing zorgen als je ze vergelijkt met de doodsoorzaak van de militairen in de lijst van de overledenen die in het archief van de abdij wordt bewaard.¹¹ Aan deze vergelijking hebben we ons echter niet gewaagd.

Elk jaar worden in de benedictijnerabdij, op de tweede maandag van september de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog herdacht die in het krijgshospitaal van Zevenkerken stierven en er nog begraven liggen. De plechtigheid bestaat uit een ceremonie in de abdijskerk, een militaire parade, een bloemenhulde op de begraafplaats zelf en een receptie. Het organiserend comité bestaat uit vertegenwoordigers van het Belgisch Leger, de stad Brugge, de gemeente Zedelgem en de abdij. De plechtigheid blijft bezoekers lokken, maar het aantal oud-strijders slinkt met het jaar.

Tegenwoordig ligt de begraafplaats op Zedelgems grondgebied, de abdij op Brugs. In 1940 bevond de abdij zich ook kortstondig op Loppemse grond.

In het krijgshospitaal van Zevenkerken, mei 1940

De ontredde van de bevolking in 1940

Ik ga u de gebeurtenissen niet vertellen die zich in ons Vaderland afspeelden met een duizelingwekkende snelheid, noch de vele ge-

(11) Deze lijst werd door Eddy Dubruqué in Vlaamse Stam gepubliceerd (zie voetnoot 1).

voelens die onze harten verscheuren! Er is er één die boven de andere uitspringt, zonder ze nochtans te verstikken en die ons volgens de raad van kardinaal Van Roey blindelings doet betrouwen op de oneindige goedheid van God en zingen met de psalmist: “Si ambulem in medio mortis, non timeo mala quoniam Tu mecum es.” (“Levend midden de dood, vrees ik geen enkel kwaad, daar U bij me bent”)

Wat ik je met enthousiasme ga vertellen - de mond spreekt uit waar het hart vol van is! - is het bescheiden werk dat de Voorzienigheid ons de laatste weken heeft toevertrouwd. We zouden de beelden van de gebeurtenissen nooit willen vergeten en de grote lessen die ze ons geleerd hebben.

Kloosterlingen worden gevraagd te helpen in het hospitaal van Zevenkerken

We konden pas laat iets doen voor ons Vaderland. De eerste veertien dagen van de oorlog hadden wij te veel de menselijke verleiding ondergaan te denken aan onze eigen veiligheid: plannen en voorbereidingen treffen om te vluchten, versterking van de kelders in het vooruitzicht van bombardementen en aanvallen van vliegtuigen, dit had een deel van onze tijd in beslag genomen. Plotseling weerklonk een oproep die onze te persoonlijke zorgen uit het oog deed verliezen: enkele honderden gewonden zijn in de abdij aangekomen; wie gaat ze verzorgen? Een militaire vrachtwagen staat voor de deur: hij zal de verpleegsters meeneemen. Moeder overste¹² aarzelt niet, wie in het huis maar enigszins een diploma of iets wat er op lijkt bezit om zieken te verzorgen, vertrekt; enkele anderen gaan ook mee, want aan werk zal er geen tekort zijn.

(12) Eerste priorin van Bethanië was moeder Marie-Paule Blomme (1855-1944), zus van de Lopemse burgemeester Henri Blomme.

Inrichting van de abdij als krijgshospitaal

Wij vertrekken om 12... eerste vertrek dat gevolgd zal worden door andere de volgende dag.

Wat voor schouwspel stond ons te wachten! Over de hele inkomgang van de abdijschool zijn de brancardiers die de gewonde soldaten dragen, overstelpt. In een oogwenk verschijnt voor ons de oorlog in z'n brutale gedaante! De aalmoezenier is daar. Hij spoort in die massa mannen die mensen op die aan onze aandacht misschien zullen ontsnappen voor zij verzorgd konden worden en je ziet hem zich zachtjes buigen over iemand om biecht te horen of te berechten. Wat ons betreft, wij beantwoorden de soms angstaanjagende oproepen van de ongelukkigen en we proberen hun pijn een beetje te verzachten. Eerste onvergetelijke beeld: die gang die altijd vol zal liggen tot de dag van de capitulatie! Maar je moet aan het werk... en de eerste klus is die van de operatiezaal. De dokters zijn begonnen: op vier tafels tegelijk... dag en nacht... De slachterij zal niet meer ophouden gedurende verscheidene dagen! De gewonden worden voorbereid op de operatie: voorzichtig snijden we hun kleren door, want elke beweging veroorzaakt wat pijn. Pas op! Ik ben dààr gewond en hier... en daar ook nog! Er zijn lichamen bij die doorzeefd zijn van de kogels.

Daarna... op de operatietafel. Ik bespaar u een gedetailleerde beschrijving. Wat op mij het meest indruk maakt, zijn de amputaties: een totaal verhakeld ledemaat dat afgezaagd en weggevoerd wordt, belooft aan de arme patiënt een triest ontwaken en veel pijn. Veel verwondingen vertonen een gelijkaardig karakter: het zijn meestal geperforeerde wonden... de kogel is hier het lichaam binnengedrongen en daar eruit gekomen. Je moet de opening vergroten, de al beschadigde zenuwen doorsnijden en de wiek in de grote gaten schuiven.

Gedurende die tijd verandert de abdij in hospitaal: de bedden staan gelijnd in de grote hal van de abdijschool en de belendende klaslokalen, dan in de eetzaal van de leerlingen. Maar de toeloop verhoogt maar steeds... de paters evacueren hun refter, het klooster, de kovelzaal, het kwartier van de lekenbroeders. De grote en mooie liefdadigheid van vader Abt zorgt voor het elan dat gevolgd wordt door alle monniken. Het is heel eenvoudig: zij zullen alles geven... hun persoon, hun lokalen, hun tijd, hun goederen. Deze gulheid ontsnapt niemand: een officier drukt de gedachte van iedereen uit door mij op een avond te zeggen: deze monniken gedragen zich schitterend! Kan men zich verwonderen na dit alles over het goede dat uitstraalt over deze mannen, geslagen door het lijden, door de opbeurende sfeer van de abdij.

Geestelijke zorg van de patiënten: inzet van paters en zusters
Enkele figuren komen in de ontroerende lijst van hulpverleners van de eerste dagen. Pater Arnold¹³... de fameuze organisator! Ik geloof dat hij niet goed meer weet wat rusten in een bed betekent: je ontmoet hem dag en nacht, bezig met zoeken naar meer comfort voor zijn gewonden, klaar om bedden te verplaatsen, matrassen, beddengoed. Ik moet bekennen dat je in de drukke uren een beetje gaat vrezen hem tegen te komen, want zijn liefdadigheid kent geen grenzen.

(13) Arnold Storms: °De Haan, maar toch een echte Bruggeling. Rethorica in Sint-Lodewijks. Intrede in Zevenkerken in 1920. In 1928 priester gewijd en hetzelfde jaar vertrokken naar Katanga. Verbleef 5 jaar in Elisabethstad als secretaris van Mgr. de Hemptinne. Daarna naar Kipushi, Mufunga, Mukabe Kasari en Bunkeya. Keerde in 1937 wegens ziekte terug naar België. Twintig jaar professor in exegetische en moraaltheologie. Selfmade exegeet, getekend door antimodernistische reactie. Onfeilbaar geheugen. Gaf erudiete cursussen. Naïef. Zijn trage uitspraak amuseerde zijn leerlingen. In 1956 trok hij een tweede maal naar Katanga. Aalmoezenier in het stadshospitaal van Elisabethstad. In 1971 terug in Zevenkerken. Stierf op 74-jarige leeftijd op 25 april 1978. (Necrologium abdij Zevenkerken)

En dan de zielenvisser: pater Gérard¹⁴. Terwijl we de lichamen verzorgen, vernemen wij direct meer, en daar ontdekken wij de mooie kant van de medaille... zoveel lijden wordt aan God verweten! Bij elke vertrouwelijke mededeling roepen wij pater Gérard: pater, die hier zou willen biechten. Pater, met die hier gaat het heel slecht en hij wil geen priester, die hier wil het geloof bezitten, maar voelt zich ver van God... enz... Goed, zegt pater Gérard, ik kom er aan: hij zet een gesprek op in alle vriendschap en de harten openen zich voor de goddelijke genade en vergeving.

Op een ander terrein stel ik u broeder Bavo¹⁵ voor. Wat zouden wij gedaan hebben zonder br. Bavo, hulpeconoom van de abdij? Elk moment kwam ons een vraag ter ore: enkele druppels wijn voor die stervende... een ei voor die ongelukkige die geen andere dingen kan slikken. Onmiddellijk kwam het in mijn hoofd: "mocht ik br. Bavo nu maar tegenkomen!" En terstond stond hij er, je zou gezegd hebben dat hij zich in alle gangen tegelijk bevond!

Tien tot twintig maal heb ik die gelukkige ervaring gehad en elke keer kwam ik terug met het dubbele of driedubbele van wat ik ge-

(14) Gérard Moyaert. Geboren in Westkerke. Bracht zijn jeugd door in Zevekote. Middelbaar in Turnhout. Trad binnen in Zevenkerken en werd de eerste geproefste monnik van de abdij op 8 september 1902, dag van de inhuldiging van de nieuwe abdij. Studies en priesterwijding in Rome. Rector van de oblaten- en abdijschool tot 1914. Nadien prior. Moest vaak het hoofd bieden aan de Duitse bezetter. Na de oorlog trok hij naar Katanga waar hij de missieposten Bunkeya en Mufunga stichtte. Op verlof in België toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Twee jaar prior. Zijn gezondheid liet niet meer toe terug te keren naar Congo. Vestigde zich in Cap d'Antibes, in de parochie van Mgr. van Caloen. Stralende persoonlijkheid met grote invloed. Wijze en opgewekte man. Overleed in de leeftijd van 93 jaar op 8 september 1974. (Necrologium abdij Zevenkerken)

(15) Bavo De Carnière: Geboren in Gent. Trad binnen in Zevenkerken op 40-jarige leeftijd, enkele maanden voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Vanaf de bezetting door Todt, bleef hij met enkele monniken op de boerderij wonen. Zorgde samen met pater Jean-Baptiste voor de bevoorrading van de verspreide communiteit en abdijschool. Dramatische confrontatie met de Duitsers. In 1946 naar Katanga. Joviaal en dienstvaardig. Was populair in Elisabethstad. Een hartziekte dwong hem terug te keren. Vertelde graag over zijn thuis en het familiebedrijf en zijn reizen door Europa voor dat bedrijf. Stierf op 86-jarige leeftijd op 28 januari 1986. (Necrologium abdij Zevenkerken)

vraagd had. Het was de omzetting in de praktijk van de evangelische raad: “als men je kleed vraagt, geef ook je mantel...” enz. Een echt ongewoon spektakel, maar veelbetekenend, was de keuken van de abdij: een echt trefpunt... waar monniken, broeders, soldaten, kloosterlingen, verpleegsters elkaar kruisten.

De slachtoffers van de veldtocht en hun fysieke lijden

Maar het is tijd dat ik je met enkele van onze moedige soldaten kennis laat maken. Ik neem je eerst mee naar de zaal van de lekenbroeders: een kleine zaal die wij onvriendelijk met de naam van “zaal der stervenden” hebben gedoopt. Daar binnengaand, kan het minst ervaren oog zich rekenschap geven dat heel wat mannen die daar rusten zich voor de poort van de eeuwigheid bevinden. Maar de dood heeft vaak geduld om te komen! Die jonge, gewonde mannen in volle levenskracht strijden tegen de dood en wij strijden wanhopig met henzelf. Is niet ieder van hen een zoon die wij graag zouden teruggeven aan zijn moeder... vaak een echtgenoot die we aan zijn vrouw zouden willen terugschikken, een vader aan zijn kleine kinderen... In deze zaal 16 hebben wij veel vrienden. Op een dag, terwijl we de zaal verlaten, hoor ik roepen: “Zuster.” Ik buig me over het ziekbed van de arme man, die mij met ontroerde stem zegt: “Ik zou niet graag voor God verschijnen zonder mijn zaken geregeld te hebben...” “Het is heel goed”, zeg ik hem, “ik ga iemand halen, een pater of aalmoezenier.” Niets is eenvoudiger of ontroender dan dat fluisterend spreken van de biecht met zachte stem! Een beetje later kom ik terug: de pater had beloofd de heilige communie mee te brengen. Een kattenwasje voor de komst van de goede God is meer dan nodig. Ik zet me met hart en ziel aan het werk, met de povere middelen waarover ik beschik. De operatie was bijna uitgevoerd toen de moedige soldaat me met overtuiging zei:

“Zuster, ik ben zo gelukkig!” Ik ben dikwijls verwonderd, zegt men. Deze keer is het waar, ik gaf me rekenschap van mijn verstomming. Kortom, die ongelukkige, op dat miserabele bed gelegen in een meelijwekkende staat, omgeven door nog grotere ellende dan die van hem, bracht me een gelijkaardige boodschap! Ik ben zelf weggegaan, met een hart vervuld van blijdschap, bij mezelf herhalend: “Wat of wie zorgt nu eigenlijk voor het geluk van deze wereld?”

Maar richten we nu de blik op de buur van daar rechttegenover: Michel, een kleine boer uit Wervik. Ik laat het aan één van zijn toegewijde verpleegsters, moeder Marie-Thérèse¹⁶, over om te vertellen over de laatste uren van hem die door vader abt was gedoopt: “de kleine heilige”.

Onze arme, kleine Michel ligt uitgestrekt op een matras in de hoek op de grond. In zijn gelaatstrekken heeft de dood al z'n sporen getrokken, nochtans hebben zijn beide zwarte ogen nog hun volle uitdrukking behouden. De vorige dag is hij bij ons aangekomen, de rug en de benen doorzeefd van de kogels. In de operatiezaal zijn er enkele dodelijke kogels verwijderd, maar weldra is de arme rug nog slechts een open wonde. Met een veelzeggend gebaar laat de chirurg zijn armen zakken: de patiënt wordt ongeschikt beoordeeld om de rest te dragen. Daarna... waar is het goed voor... is hij verloren. Bij het ontwaken geeft onze gewonde zich rekenschap van zijn toestand. En dan... ik ga sterven... dat is heel simpel... maar ik moet sterven als goede christen. En met een verrassende vroomheid biecht onze kleine boer uit Wervik, communiceert en brengt het offer van zijn leven en hoe hard!... het is dat van zijn vrouw en van zijn kind, want zie je, Michel is nog maar 25 en is nog maar onlangs getrouwd. Een laatste wens

(16) Betreft zuster Marie-Thérèse Ginter (mededeling van zuster Isabel op 12-11-2011, waarvoor onze dank.)

van de gewonde was het nog eens bekijken van het portret van zijn vrouw en kind... Ik vond het ten slotte in de met modder en bloed bevlekte mantel van de arme man. Hij had nog de kracht de geliefde foto te grijpen en hem te kussen met de woorden "mijn vrouwtje". Daarna, na lange tijd de foto met liefde bekeken te hebben, gaf hij hem in stilte terug. Na dit volbrachte offer, heeft Michel geen verlangen meer. Op al mijn vragen zoals: "Michel, wenst gij nog iets?", antwoordt hij: "Sterven, zuster, maar dat duurt zolang!..." "Of wilt gij met mij een Weesgegroet bidden?", is hij niet te moe om te herhalen: "bid voor ons, arme zondaars, nu en in het uur van onze dood..." Dat uur was heel dichtbij. Inderdaad, 's avonds verlaat de eenvoudige ziel van de soldaat de aarde, ons het voorbeeld leverend van een verborgen en eenvoudige heldhaftigheid, het heroïsme van een soldaat die zijn leven geeft voor zijn Vaderland.

Maar laten we nu eens kijken naar de lotgenoten van Michel. Het dichtst naast hem, op een matras, zit een door gas aangetaste luidruchtig te ademen, met verschrikkelijk gesnurk en kreetjes slakend. Je hebt de indruk dat zijn longen verbrand zijn. Zijn rood aangelopen en pijnlijk gezicht doet me pijn om aan te zien. Je kunt bijna niets doen om dit te verzachten, want zijn gebrande stembanden weigeren koppig maar iets door te laten. In een andere hoek zit moeder Ghislaine¹⁷ geknield bij een stervende. Hij is getroffen door een schedelbreuk; de kleine hersenen stulpen gedeeltelijk uit... Zijn blauwe ogen in een starre blik, kijken recht voor zich uit. Hij kan niet meer spreken, maar wie zal zeggen wat er zich nog afspeelt in dit menselijk lichaam dat vecht met de dood. Op een avond, na de verzorging, wat een verrassing!, grijpt Albert, die schijnbaar bewusteloos was, mijn hand en

(17) Betreft zuster Ghislaine Nève (mededeling zuster Isabel op 12-11-2011).

geeft me met moeite enkele vriendschappelijke klopjes op die hand... ontroerende manier om mij te bedanken.

De capitulatie (28 mei 1940)

Na enkele dagen met een heel druk en goedgevuld programma, verspreidt zich op een mooie morgen over de hele abdij een kort, maar sinister nieuws: België heeft gecapituleerd! Zou het waar zijn? In onze harten ontspint zich een verschrikkelijke tweestrijd: onze vaderlandse trots, zo pijnlijk getroffen, vechtend met onze menselijke gevoelens die niet zonder opluchting het einde van dit verschrikkelijke bloedbad kunnen vatten door de actuele omstandigheden die zo nutteloos en ijdel zijn.

Tegen tienen komt een officier in alle zalen het bericht van de koning aan zijn volk voorlezen. Wat voor een stilte op die plechtige minuut... stilte beladen met gedachten en emoties! Ik zie een traan schitteren in enkele oogleden en de brave soldaat die ik op dat ogenblik verzorgde, heft zijn arm in een moedeloos gebaar op en murmelt: "Waarom heeft al dit lijden dus gediend!..." Maar tezelfdertijd steekt in onze harten een huivering op van bewondering en sympathie voor onze grote koning, die het lot van zijn volk wou delen door zich ermee te laten krijgsgevangen nemen.

De inzet van de zusters

Voortaan neemt het aantal gewonden niet meer toe. We hebben er nu vier- à vijfhonderd. Natuurlijk volstaat het aantal werkvrouwen van het eerste uur niet meer voor de taak: een nieuw contingent is vanuit Bethanië aangekomen. Zelfs de novices zijn van de partij! De bisschop van Brugge die geraadpleegd werd, antwoordt bemoedigend. Hij ontslaat ons een tijdje van het opzeggen van de officies met de verantwoording dat in deze uitzonderlijke omstandigheden, de grote regel de liefde moet zijn.

Niettegenstaande dit alles, ontbreekt ons nog mankracht; we doen een oproep aan de communautiteit van de Witte Zusters, waarvan een deel van de jongeren gevlucht is naar Brugge. Ons verzoek aan hen wordt direct en positief beantwoord en ziedaar, wij werken zusterlijk naast elkaar, dezelfde tafel delend: vijf onder ons slapen in de abdij; de anderen, een twintigtal is op komst en een twintigtal Witte Zusters die in Bethanië verblijven, lopen bij dageraad (om zes uur) de afstand tussen onze beide kloosters. 's Avonds, op het uur van de completen¹⁸, keren zij terug, nadat zij aan de zaaloversten en de zusters van wacht van de vorige dag de verantwoordelijkheid voor hun gewonden overgedragen hebben.

De grote chef van het hospitaal is moeder Hildegarde¹⁹. Moeder Marie-Lutgarde²⁰ en moeder Bénédicta²¹ helpen haar bij haar werk dat geen sinecure is. Met hun drieën dragen zij niet alleen de verantwoordelijkheid voor de zalen, maar ook voor de algemene organisatie en de verdeling van het werk voor de ambulante communautiteit die niet minder dan 45 personen telt. Maar de taak is wel de moeite waard! Vergezel me nog eens naar zaal 13, de refter van de paters. Het is de zaal van moeder Bénédicta,

(18) Avondgebed, één der getijden in een abdij. De andere zijn metten, lauden, priem, terts, sext, noon en vespers.

(19) Het betreft zuster Hildegarde Borgas (mededeling van zuster Isabel, 12-11-2011).

(20) Albertine Hurtekant (Eerw. Zuster Marie-Lutgarde). Geboren in Wildenburg op 7 april 1902, maar woonde in Brugge. Intrede in Bethanië op 6 maart 1925. Verpleegster. Naar Belgisch Congo op 27 april 1929. Tijdens de oorlog 1940 maakte zij deel uit van de groep verpleegsters die in de abdij van Zevenkerken de oorlogsverminkten hielpen verzorgen. Met de werklieden over wie zij als verantwoordelijke was aangesteld, kon zij zacht en gezagvol omgaan (necrologium priorij van, Bethanië). Gestorven in Bethanië op 6 januari 1977.

(21) Voor de hand liggend zou dit Julienne Hurtekant (Eerw. Zuster Benedikta) moeten zijn. Geboren in Wildenburg, maar woonde in Brugge. Zuster van bovengenoemde. Bestemd voor Congo. Was in de streek bekend voor haar kennis van allergieën en huidandoeningen en haar zelfgemaakte zalfjes. Gestorven in Bethanië op 11 januari 1989. Maar volgens de communautiteit van Bethanië, bij monde van zuster Isabel, wordt haar aanwezigheid in het krijgshospitaal van Zevenkerken betwijfeld (mededeling 12-11-2011).

die de gewonden “onze moeder” noemen, of hun “kleine zuster”. De zieken die daar verblijven, vormen één grote familie. Toeval heeft ze van alle hoeken van het land hier bijeengebracht, maar op het moment van het lijden, worden de nauwe banden van broederlijkheid voor levenslang aangehaald. Het is een mooi schouwspel!

Een voorbeeldje uit de duizend toont ons de edelmoedigheid van onze soldaten. Erg gelukkig omdat zij haar zoon levend terugvond, brengt op een morgen een moeder haar grote zoon lekkere aardbeien... het zijn de primeurs van het seizoen. Nauwelijks is de moeder vertrokken of de gewonde roept mij en zegt: “Zuster, verdeel deze aardbeien a.u.b. Zie mijn lotgenoten aan, ze zijn er allen erger aan toe dan ik.” Ik aanvaard op voorwaarde dat ik eerst de weldoener ruim bedien; moet je immers niet eerst de wil van de moeder inwilligen? “Zuster,” zegt hij, “ik heb mijn aardbeien niet opgegeten en ik zou geen rust kennen vooraleer je ze alle verdeeld had.” Deze keer moest ik het verlangen van dit gulle hart inwilligen!

In zaal 13 zitten interessante gevallen. Hier heb je de groep van de “vrolijke kameraden”... hun goede humeur blijft onwankelbaar... daar heb je de kleine Ardeense jagers, stille maar krachtige en kordate jongens die kunnen lijden. Ziehier onze “vier musketiers”... gisteren kenden zij elkaar nog niet, vandaag zijn het onafscheidelijke makkers en zij bezitten alles gemeenschappelijk; dan heb je onze zwaar geamputeerden die van een voordeelregime genieten en elke dag, onder de ogen van hun burens, een groot saladbord eten... Ten slotte enkele menselijke wrakken, arme soldaten die vanaf de eerste oorlogsdagen gewond waren en die bij de overgave van het leger van hospitaal naar hospitaal overgebracht zijn... Je moet ze goed verzorgen als kinderen! Ik moet je heel speciaal ook de onderluitenant L. voorstellen.

Moeder Ghislaine²² zal je zijn verhaal vertellen en ik denk dat je oor zult hebben voor het verhaal van die “hemelbestormer”. Op een dag brengt men ons een arme onderluitenant met bleek en mager gezicht. L. lijdt veel: een ontplofte obus heeft een diepe en zeer pijnlijke open wonde in de linkerzij veroorzaakt. Maar waarom houdt L. zich op afstand en droomt hij weg in deze familiale en opgewekte sfeer? Op een dag, terwijl ik hem verzorgde, zei hij me eenvoudigweg: “Zuster, ik zou het geloof willen bezitten, ik zou willen geloven!” En plotseling begreep ik wat die onrustige blik zocht! Pater Gérard, op de hoogte gebracht van de situatie, gaat een eerste gesprek aan met onze onderluitenant en constateert al gauw dat hij zich bij iemand bevindt met een sterke wil en een intelligentie die hongert naar de waarheid. L. is gedoopt, maar heeft zijn eerste communie niet gedaan; hij heeft het licht gezocht in de studie van verschillende godsdiensten: hij heeft het niet gevonden, het geloof is hem nog niet ten deel gevallen! Het lijden en de gebeden van een verloofde gaan het hem bezorgen. “Pater, om te geloven, moet ik nadenken, ik moet beschikken over al mijn mogelijkheden en daarvoor voel ik me te zwak.” “Maar mijn vriend”, zegt pater Gérard, “het geloof is zo simpel: je moet recht door stappen op God af en daarvoor volstaat de goede wil.”

Terwijl deze gebeurtenissen zich in de infirmerie afspeelden, praatten in een klein, Waals dorp de verloofde van L. en zijn moeder met elkaar. Allebei waren zij diep christelijk en met hun gedachten bij hem die vertrokken was naar de ruwe slagvelden. Zij kwamen beiden op de idee om hem toe te vertrouwen aan de Maagd Maria. “Laten wij samen bidden, in deze meimaand, opdat L. gezond moge terugkeren” zegt de moeder. Maar het

(22) Zie voetnoot 15.

jonge meisje, door een diepere en echtere liefde gegrepen, antwoordt: "Laten wij eerder bidden, wil je, opdat de goede God van L. zou maken wat Hij wil en dat Hij hem het geloof zou schenken!" Het gebed van het jonge meisje werd schitterend verhoord!

De dagen gaan voorbij zonder vooruitgang voor het arme been: de gangreen schijnt te willen toeslaan. Gaat men dit been amputeren? Het zou wel moeten, maar zal de zieke die verschrikkelijke shock kunnen verdragen in de toestand van extreme zwakheid waarin hij zich bevindt? Ten slotte wordt tot amputatie besloten als enige kans op redding. Hij krijgt een bloedtransfusie. De operatie slaagt, maar L. weet nog niet wat er gebeurd is. De zuster-verzorgster gebruikt kleine middeltjes om bij de zieke de pijnlijke realiteit te verdoezelen. Maar hij begint te twijfelen. "Zuster," zegt hij op een dag, "zeg mij, heb ik mijn been nog?" Dan deelt de zuster die ervaart dat hij er klaar voor is, hem de volledige waarheid mee. L. antwoordt: "Oh, dit is voor mij zo pijnlijk! Ik dank je dat je het voor mij verzwegen hebt tot op heden. Ik was niet in staat om het te dragen!" Nochtans maakte de goede God Zijn werk van genade af. L. vroeg spontaan om te mogen biechten en om zijn eerste communie te ontvangen. De tijd drong. Op een avond, tegen zevenen ontving L. in de armoedige ambulancezaal voor de eerste maal zijn God en de ziekenzalving. Ik weiger deze schitterende en toch eenvoudige ceremonie te beschrijven. De blik van de gewonde verraadde nu de vreugde die zijn ziel overspoelde. Hij was klaar om te sterven. Enkele dagen later, wanneer de verloofde van de onderluitenant naar de abdij gekomen was, vond zij haar vriend terug in de schaduw van het kleine kerkhof. Het is daar dat pater Gérard haar naartoe bracht na het vertellen van het emotionele verhaal van de gebeurtenissen en vooral van de schitterende momenten waarvan hij getuige was geweest. Het jonge meisje dankte God.

Haar hart was gebroken, maar zij had haar menselijk geluk geofferd voor het eeuwige geluk van hem die zij liefhad. Dit mooie verhaal is niet het enige in zijn soort en mocht ik niet vrez-zen voor de lengte, zou ik er nog andere vertellen.

Een ‘onbekende soldaat’

Om te eindigen, zou ik je het mysterieuze portret van onze “onbekende soldaat” willen schetsen. Een kogel heeft hem in het hoofd getroffen. Hij ligt daar, in coma, zonder ophouden brul-land. Wie is hij? Hij heeft noch naamplaatje noch kaart. Hij is alles kwijt. Alleen een trouwring aan de vinger die de namen Alphonse en Charlotte draagt, kan hem helpen identificeren. Hij is een reus van een vent, maar zijn gezicht draagt een buitenge-wone uitdrukking: hij heeft een gezicht, doorkerfd met diepe, zwartachtige rimpels, wat hem het uitzicht bezorgt van de “man van smarten”. Vreemde lichaamsbouw die respect afdwingt van allen die hem benaderen. Gedurende drie dagen en drie nachten strijdt hij tegen de dood. Tijdens een nachtwake worden wij haas-tig bij hem geroepen: zal de onbekende soldaat uit zijn slaap ont-waken? Hij gaat tekeer en vecht op een ongewone manier. Wij blijven bij zijn bed, wachtend met een bijna zekere ongerustheid op het moment dat zijn ogen open zullen gaan. Maar neen... het zijn de laatste krampen die de dood voorafgaan en de onbekende soldaat zijn eeuwigheid binnentreedt, samen met zijn geheim!

Het einde van het hospitaal

Enkele weken zijn voorbijgegaan sinds de overgave van België. De medische autoriteiten spreken van de overbrenging van de noodhospitalen naar de hospitalen van centraal België. Beetje bij beetje verlaten onze gewonden ons. Het werk is minder aan-zienlijk geworden. Wij keren terug naar ons klooster.

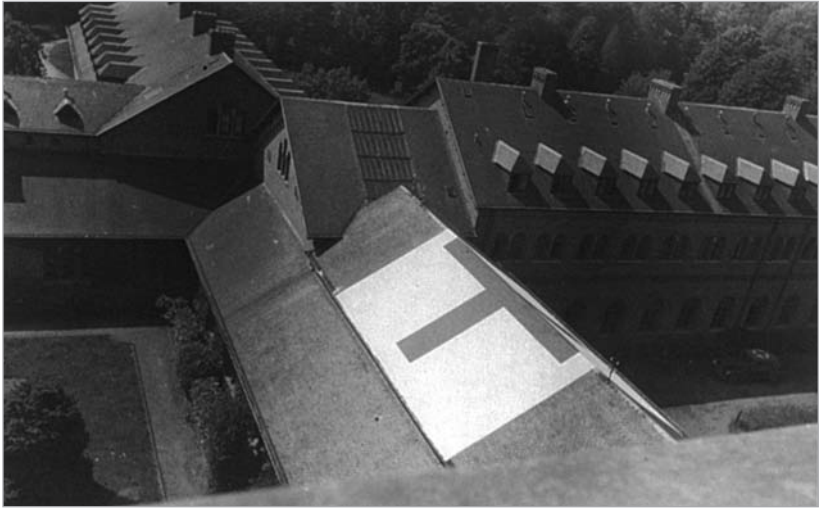

Fig. 1 Daken van de abdij met rode kruisen getekend ter bescherming van het krijgshospitaal. (foto: G.A.Z. = Gemeentelijk Archief Zedelgem))

Fig. 2 Militair medisch personeel van het krijgshospitaal (foto G.A.Z.)

Fig.3 De hospitaal-apotheek (G.A.Z.)

Fig.4 Hygiënische voorbereiding voor de operaties.(foto G.A.Z.)

Fig. 5 Op de operatietafel. (foto G.A.Z.)

Fig. 6 Hospitaalbedden, opgesteld in de kloostergangen. (foto G.A.Z.)

Fig. 7 Klaslokaal, ingericht als ziekenzaal. (foto G.A.Z.)

Fig. 8 Ziekenzaal in de hal van het college. (foto G.A.Z.)

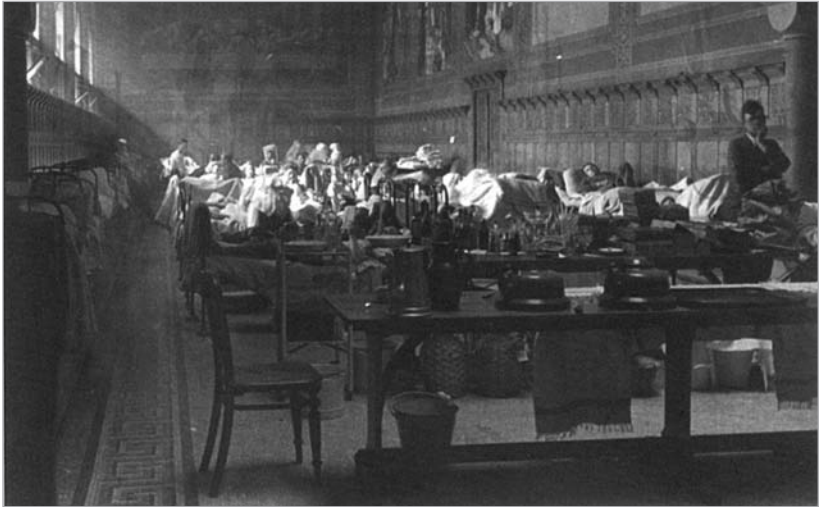

Fig. 9 Hospitaalbedden in de refter van de paters. (foto G.A.Z.)

Fig. 10 Lichtgewonde militairen poseren voor de camera. (foto G.A.Z.)

*Fig. 11 Herstellende militairen in de abdijtuin, genietend van de meizon.
(foto G.A.Z.)*

Fig. 12 Overleden militairen in doek gewikkeld. (foto G.A.Z.)

Fig. 13 Lijkkisten in de noodkapel, wachtend op de begrafenis. (foto G.A.Z.)

Fig. 14 Begrafenisstoet, op weg naar de begraafplaats. (foto G.A.Z.)

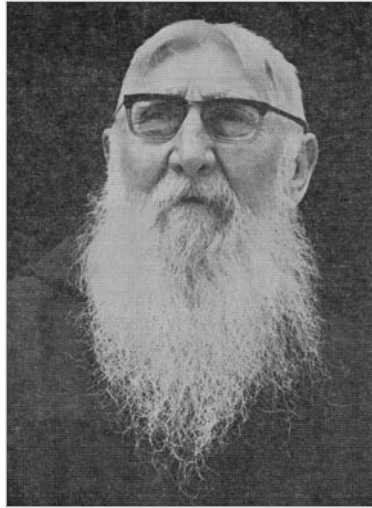

Fig. 15 Pater Gérard Moyaert (foto Kerk en Leven)

Fig. 16 De Zusters Benedictinessen van Bethanië en de Witte Zusters van Afrika, samen met abt Nève, in de meidagen van 1940. (foto F. Caerels)

Fig. 17 De begraafplaats met de resterende 26 graven van de 72 oorspronkelijke. (eigen foto)

**Uit het archief van Frederik Ronse,
pastoor van Zedelgem (1910-1934)
en auteur van de
*Geschiedenis van Zedelgem & Veldegem***

Bertrand Denys

De Zedelgense Vossen en het gemeentebestuur zorgen voor een oorlogsmonument in Zedelgem

De Zedelgense oud-strijdersvereniging en haar voorzitter Aimé (Amaat) Vyncke droeg pastoor Frederik Ronse steeds in z'n hart. In zijn *Geschiedenis van Zedelgem & Veldegem* wijdt hij er een volledige bladzijde aan (p. 194-195). In het 'liber memorialis' van de parochie St.-Laurentius Zedelgem verwerkte de pastoor nog enkele documenten in verband met de onthulling van het oorlogsmonument¹ op 15 augustus 1923². De organisatie van het gebeuren lag in handen van de feestcommissie onder leiding van L. Baert (voorzitter), Hendrik Deketelaere (penningmeester) en postmeester Prosper Desnick (secretaris). Regen dreigde echter de spelbreker te worden. In de avond van 14 augustus had een onweer gewoed en het regende tot in de ochtend van 15 augustus, het moment van de processie van O.-L.-Vrouw. Rond de middag klaarde het op. "Volk bleef er door het slecht weder achter, maar nog was er tamelijk veel ...", noteerde Ronse in zijn dagboek³. Het programma van die dag (donderdag van "Lauwtje kermis") bestond uit een stoet, een concert en vuurwerk. In de stoet

(1) Over de oprichting van dat monument, zie Cappon, Géry, 'Gedenktekens voor de gesneuvelde W.O. 1 in Groot-Zedelgem'. In: *Zilleghem*, 17e jrg., nr.1. P. 3.

(2) In de *Geschiedenis van Zedelgem & Veldegem* wordt het foute 1922 vermeld (p. 195).

(3) Vergelijk het oordeel van de pastoor over het aantal aanwezigen met de foto in dit artikel.

die gevormd werd aan het station, stapten 33 groepen, geleid door enkele ruiters en afgesloten door een erewacht van de rijkswacht. Op een tiental wagens werd het oorlogsgebeuren uitgebeeld door de verschillende wijken van de gemeente. Hector Vergauwe⁴ en zijn groep beeldden ‘De droevige vlucht’ uit, terwijl de dood van de gebroeders Van Raemdonck door de wijk ‘de statie’ opgevoerd werd. De fanfares en harmonieën van Aartrijke, Ruddervoorde, Zedelgem, Ichtegem en de Boy Scouts van het Brugse Sint-Leocollege zorgden voor de ‘vaderlandsche liederen’. Zowel voor de gesneuvelden als voor de ‘oorlogsverminkten’ en oud-strijders van Zedelgem was er aandacht. Ook de gemeentelijke overheid stapte mee op.

Het hoogtepunt was de onthulling van het monument voor de gesneuvelden, beeldhouwd door Antoon Van Parys uit Deinze⁵. Een soldaat en een burger dragen samen het zware oorlogskruis. Rondom de sokkel van het beeld prijkten de foto’s van de gesneuvelden, gemaakt door de Zedelgemse fotokeramist Edgard Blineau⁶, zelf oud-strijder van het Franse leger. Voor de financiering van het beeld stonden de oud-strijders (V.O.S.) en het gemeentebestuur in. De oud-strijders haalden 3.000 fr. op bij de

(4) Over Hector Vergauwe, zie Denolf, Noël, ‘ Een greep uit het leven van Hector Vergauwe.’ In *Zilleghem*, 23ste jrg., nr.2. P. 58.

(5) Antoon Van Parys: geboren te Deinze op 1 jan. 1884 en overleden in Gentbrugge op 1 jan. 1968. Opleiding als beeldhouwer aan de Academie te Gent onder leiding van J. Delvin en Oscar Vandevoorde. Werkte o.a. in het atelier van Aloïs De Beule. Zijn werk is steeds sober en streng gestileerd. Vooral bekend door zijn talrijke oorlogsgedenktekens waarin hij geen heldendom verheerlijkt, maar de verwoesting, het leed en verdriet aanklaagt. Als antimilitarist ontwierp hij eerder vredesgedenktekens dan oorlogsgedenktekens. Voor West-Vlaanderen beeldhouwde hij de oorlogsmonumenten van Dranouter (1924), Klerken (1924), Lo (1923), Woumen (1927) en Zedelgem (1923).

(6) Naert Antoon, ‘Edgard Blineau, ‘céramiste décorateur’ te Zedelgem. In: Noortover, jrg. 3, nr. 3, december 1990, p. 58-62.

bevolking. De gemeente kende een subsidie toe van 7.000 fr.⁷ Toch bleek dit niet voldoende en de vereniging moest nog een extra inspanning leveren voor het metselwerk en de omheining. Het monument werd geïnstalleerd op het T-kruispunt van de Groene-, Snellegemse- en Loppemsestraat. Na een tussenstop boven de overwelfde Plaatsbeek, kreeg het beeld een derde locatie aan de noordkant van de kerk waar het nog steeds te vinden is⁸.

Camiel Copman, voorzitter van de Zedelgemse oud-strijders, mocht de aanwezigen verwelkomen en als eerste toespreken. Daarop volgde de Aartrijkse onderwijzer Paul Van Landuyt “die in gloeiende rede de betekenis van het feest en van het standbeeld uiteenzet.”⁹ Onderluitenant en onderwijzer Aimé Vyncke¹⁰, oud-voorzitter van de Zedelgemse afdeling van de V.O.S., hield de feestrede. Deze van Vlaams patriottisme doordrongen speech

(7) De oprichting van het gedenkteken zou in de gemeenteraad een ‘hot item’ worden met ellentlange discussies en woordenkramerij. In 1923 bestond het college uit burgemeester Achiel Rommel, schepenen Edmond Strubbe en Leon Van Oost en de raadsleden Gustaaf Taveirne, Karel Versyck, Hendrik Deketelaere, Jules Tavernier, Oscar Kempe, Edmond Segaert, Henri Deloof en August Segaert.

(8) In 1994 ontwierp en beeldhouwde Willem Vermandere een nieuw en eigentijds beeld voor de gesneuvelden van de beide oorlogen, bestemd voor de nieuwe begraafplaats aan de Loppemsestraat.

(9) Kerkarchief Sint-Laurentius Zedelgem (pastorie Zedelgem): liber memorialis Ronse.

(10) Aimé Vyncke werd genoemd naar zijn oom ‘Amaat (Ratte) Vyncke’. Hij was de enige zoon en tweede in de rij van drie kinderen van gemeentesecretaris Honoré Vyncke en zijn echtgenote en postbediende Louise Hoste. Aimé werd geboren op 1 juli 1893 en kreeg een opleiding als onderwijzer. In 1914 werd hij gemobiliseerd en bracht het aan de IJzer tot luitenant bij het 4e Linie. Na de oorlog werd hij als een held in de Zedelgemse parochie verwelkomd. Hij nam direct de leiding van de V.O.S. en de Zedelgemse katholieke fanfare. Na twee jaar lesgeven aan de lagere school van de Broeders Xaverianen werd hij aangesteld als studiemeester aan de Rijksnormaalschool te Gent. Hij verhuisde naar die stad in april 1923, keerde terug naar Zedelgem in juli 1925 en liet zich in de bevolkingsboeken van Kortrijk inschrijven, maar verbleef vanaf augustus 1925 in Rijsel met Marie Cleuren uit Luik, met wie hij getrouwd was op 24 november 1924.

Bij de benoeming te Gent, schreef pastoor Ronse in zijn ‘liber memorialis’: “Aimé Vyncke wordt door onze tusschenkomst benoemd aan de Staatsnormaalschool van Gent. Hier was er voor hem geene toekomst.”

weerspiegelt de geest van de eerste naoorlogse jaren van hoop op duurzame vrede en Vlaamse ontvoogding. In bijlage publiceren wij de integrale tekst van de toespraak, die door pastoor Ronse in zijn archief werd bewaard.

Op het einde van die feestelijke dag werd het beeld vanaf 21.00 uur in de kijker gezet met ‘elektrisch licht’, opgewekt door fabrikant Leon Claeys. Victor Deriemaecker en Cie uit Ardoorie sloot om 21.15 uur de dag af met een schitterend vuurwerk.

Bijlage: de toespraak die Aimé Vyncke hield bij de onthulling van het oorlogsmonument.

Achtbare toehoorders,

Toen de O.S.(=oud-strijders) me vroegen op vandaag als hun tolk te willen optreden, was ik uiterst verheugd dat me zulke eer te beurt viel. Immers ik had het geluk, gedurende de 5 jaren die ons afscheiden van den wapenstilstand, met hen te werken tot het bekomen onzer rechten en altijd heb ik gevoeld hoe innig de soldaten van Zedelghem met hun hoofdman samengingen en hoe ze voet bij stek hielden om het billijke, dat ze eischten, spijs alles te bekomen.

Daarom bedank ik hen nogmaals en ‘k wensch hun hartelijk geluk met het feest van heden. Als het gemeentebestuur ons voor 3 jaar, in juni 1920, een vlag schonk, hebben we een feest op touw gezet, dat niettegenstaande het erbarmelijke weder als een der schoonste en best gelukte mocht doorgaan, en dan hebben we besloten dat we het daarbij niet zouden laten: we zouden en we moesten een nog grootscher feest aanleggen den dag dat we aan onze dierbare gevallen makers een gedenksteen zouden oprichten: die dag is aangebroken, onze beloften en onze wenschen zijn vervuld!

Op de door ons geeischte (sic) plaats prijkt nu het prachtig beeld dat de Heer Kunstenaar Antoon Van Parys van Deynze ons uit den ruwen steen gekapt heeft, het beeld dat zoo wonderwel onze gevoelens uitdrukt.

Wij, soldaten, droegen onder den oorlog ons zware kruis: vier lange jaren bleven we in de Ijzergrachten het oogenblik afwachten waarop we voor goed den snooden vijand uit het land zouden jagen en terugkeeren bij hen die ons zoo lief waren, terug naar ons hoekje in Vlaanderen waar eens onze wieg stond en waar we allen zoo rustig en vreedzaam leefden. Die dag brak aan, maar, o wee!, in hoeveel huisgezinnen hoorde men niets, midden het gejubel en gejoel, dan bang, wreed, snerpend gehuil van ouders en kinders die een zoon of een broer verwachtten en helaas niet zagen aankomen! Ze konden 't droeve nieuws niet gelooven: 't was niet mogelijk dat er zooveel teruggekeerd waren en dat hun kind er niet bij was !! O dat wreede kruis van die bange oorlogsjaren, dat ze dachten te kunnen afleggen van hun gekneusde schouders, het woog hun nu onverdraaglijk loodzwaar op het lijf en het bukte hun arme, uitgeputte ledematen dieper nog ten gronde.

Dat iedereen onder de wreedaardige bezetting een zwaarder kruis dan ooit te dragen had gaf hun moed ook, zonder morren, hun lijden te verduren; maar dat zij nu alleen (nu dat het knellende juk der dwingelandij door de zege hunner jongens afgeschud was) nog immer voort onder een vernieuwde zielesmart zouden moeten gebogen gaan, dat was hun te erg!! En toch het moest! De dood had onverbiddelijk het jeugdig en forsche lichaam van hun zoon geknakt en nimmer zouden ze hem terugzien!

Maar wij, O.S., die met onze makkers in den dood gestaan hadden, we zouden nooit aan onzen heiligen plicht van broederliefde, die we mekaar in de bange jaren gezworen hadden, te kort

komen. De familien onzer gesneuvelden zouden we de hand toesteken, ten einde ze op te beuren en hun de rechten te doen toekomen, die de dankbare Regeering hun toekende, alle jaren zouden we een plechtigen dienst laten zingen ter zielelafenis onzer gevallen en we zwoeren dat in den harden steen voor immer hunne namen zouden gebeiteld worden. Heden beleven we dien heuglijken dag!

Het standbeeld rijst statig op, het zal den voorbijganger diep en ernstig doen nadenken. Burger en soldaat tillen lastig en vermoeiend hun zware kruis op, met doornen is het omkransd (sic), doornen van haar ontbering en wreede scheiding, doornen van versmachte wrok en hardnekkigen tegenstand, door hen die het afgebeelde gekneusde lichaam steeds dieper en dieper doorrijgen. Ze dragen het moedig, tot toonbeeld voor ons allen en lijk zij zullen wij in kommer en nood, in vreugde en weelde ook wij een kruisken dragen en hun leus steeds gestand blijven: Alles voor Vlaanderen, Vlaanderen voor Kristus!

Heer Burgemeester, in naam der O.S. vertrouw ik dees hun gedenkzuil aan uw zorgen toe. Ge zult het als een dierbare plicht aanzien het nimmer door een laffe hand te laten schenden, het te doen verzorgen en opsieren met bloeiende planten en bloemen en het steeds in eer te doen houden.

Gij, achtbare familieleden der gesneuvelden, aanvaardt het als een blijk van erkentelijkheid uw zonen opgeofferd door hun strijdmakers, gij Zedelghemnaars, weest er fier op dat op het waardigste hoekje van uw dorp een monument prijkt uwer zoon waardig, en gij, kinders, vergeet nimmer hoe uw ouderen geleden en gestreden hebben tot behoud van hun haard, hun taal en hun land.

A. Vyncke

Fig.1 Een massa volk woont de inhuldiging van het monument der gesneuvelden bij op het T-stuk van de Loppemse-, Groene- en Snellegemsestraat. (foto G.A.Z.)

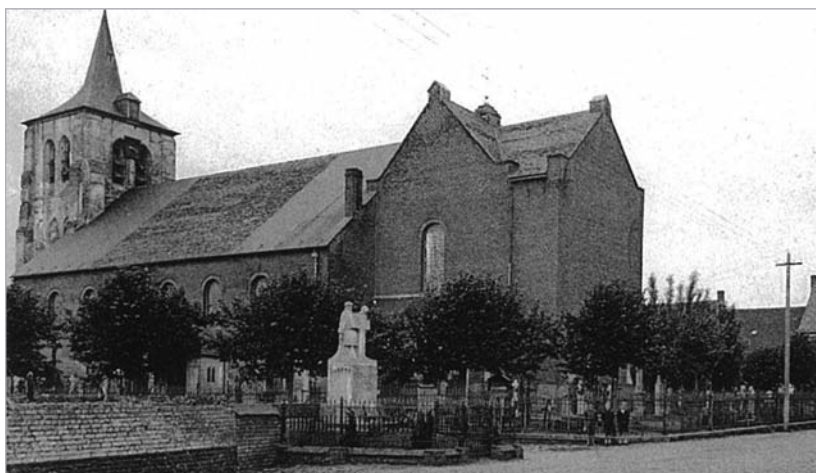

Fig. 2 Tweede locatie van het monument, zuidoostelijk van de kerk en boven de beek (foto G.A.Z.)

Fig. 3 Eerste locatie van het monument voor de gesneuvelden. (foto G.A.Z.)

*Fig. 4 Derde en huidige locatie van het monumen, ten noorden van de kerk.
(foto Victor Deceuninck)*

Fig. 5 Het monument voor de Zedelgense oud-strijders van Willem Vermadere op de nieuwe begraafplaats aan de Loppemsestraat. (foto Victor Deceuninck)

Inhoud van de 32ste jaargang (2011)

BRAET Johan

- Herinneringen aan Mathilde, Manten en Kalle,
drie verdwenen reuzen uit Aartrijke en Zedelgem* p. 3
- De erestoet voor Henri Vandecasteele, 25 jaar in
dienst van de Werkhuizen Gebroeders Claeys (1938)* p. 14
- Op de boekenplank: Stamboomonderzoek Cappon
en Verplancke* p. 38
- Wardje Welle en Esdoortje op speelvoyage* p. 64

DENYS Bertrand

- Uitstapje naar Wervik op 4 september* p. 77
- In memoriam Omer Loose* p. 78
- Uit goede bron (archeologische tentoonstelling
te Brugge)* p. 79
- Uit het archief van Frederik Ronse, pastoor van
Zedelgem (1910-1934)*
- (deel 1: Zedelgemse cafés uit de jaren 1920)* p. 107
- Activiteiten najaar 2011 en nieuwe uitgaven* p. 117
- Uit het archief van Frederik Ronse, pastoor van
Zedelgem (1910-1934)*
- (deel 2: Inhuldiging van het Zedelgemse
oorlogsgedenkteken in 1923)* p. 151
- Het krijgshospitaal HM33 in de abdij van
Zevenkerken (13 mei-12 augustus 1940):
een getuigenis* p. 124

EVERAERT Danny

- Paul Sevenhandt, missionaris en predikant (deel 1)* p. 43
- Paul Sevenhandt, missionaris en predikant (deel 2)* p. 43

Pas verschenen: *Zedelgem-Dorp en zijn herbergen*

van Noël Denolf

Na tien jaar opzoekings- en schrijfwerk is het boek *Zedelgem-Dorp en zijn herbergen* eindelijk ter beschikking van de lezers. Het telt 240 blz., gedrukt op maco mat papier van 150gr en is garengenaaid met gekartonneerde cover, rechte rug en kapitaalbandjes. Het formaat: 22x28,7 cm.

Een kostbaar hebbeding voor wie het rijke Zedelgemse caféleven van vroeger opnieuw wil beleven. Talrijke foto's en authentieke documenten fleuren het geheel op.

Dit prachtige kerst- of eindejaarsgeschenk is voor de prijs van €25,00 te verkrijgen bij Noël Denolf, Snellegemsestraat 118 te Zedelgem. Wie het werk via de post wil ontvangen, schrijft €32,00 (verzendingskosten inbegrepen) over op rekening BE48 7381 1720 5627 van de Heemkundige Kring Pastoor Ronse met vermelding 'Boek Zed. herbergen'. Wie rechtstreeks afhaalt, gelieve eerst de auteur op te bellen op 050-201212.

€ **22,50**

Innemend Italië Marc Vandebon

Zedelgemnaar Marc Vandebon neemt je mee voor een heerlijke tocht door Italië, het land dat hij al 25 jaar lang bereist. Nieuwsgierigheid is zijn leidraad. Hij kijkt, zoekt en snuffelt en legt alle stukjes samen tot de onovertroffen puzzel Italië. Een boek om de groen-wit-rode laars te herontdekken, of languit in je zetel van te genieten.

Sterk debuut. Nu al tweede druk. 224 pag, ruim 250 originele foto's.

CADEAUTIP ➤ Bestellen kan via www.innemenditalie.be

WALCARIUS verzekeringen bvba

GROENESTRAAT 31 bus 2
8210 ZEDELGEM

Tel. 050/ 20 06 02

CBFA 101723A
BE 0887 868 615

Johan.Walcarius@verz.kbc.be

zeker van uw toekomst

